

Економіка АПК

Міжнародний науково-виробничий журнал

У номері

- *Аграрні відносини: стан та перспективи розвитку*
- *Фінанси та фінансова інфраструктура*
- *Формування і розвиток аграрного ринку*
- *Соціально-економічна перебудова села*
- *Економіка агропромислового виробництва зарубіжних країн: досвід, проблеми*
- *Досвід господарювання в аграрній сфері*

№12, грудень 2009 р.

*Л.П.МАРЧУК, кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський державний аграрний університет*

Формування інноваційних можливостей аграрного виробництва

Нині особливої актуальності набуває науковий пошук щодо подальшого розвитку аграрного виробництва, обрання напрямів, форм, методів його реформування та удосконалення. Така увага вчених викликана підвищенням домінуючої ролі аграрного сектора в економіці країни, суттєвими зрушеннями в соціально-економічній структурі агропромислового виробництва, появою нових орієнтирів його розвитку.

Для обґрунтування якісно нових процесів, що спостерігаються в аграрній сфері, вчені пропонують різні варіанти методології дослідження, висуваючи нові економічні концепції. До них передусім можна віднести теорію багатофункціональності сільського господарства, концепцію сталого розвитку сільських територій, моделювання інноваційного розвитку агропромислового виробництва.

Вагомий внесок у розробку зазначених напрямів дослідження внесли такі вітчизняні науковці, як М.В. Зубець, П.Т. Саблук, С.О. Тивончук¹, І.В. Прокопа², А.В. Лісовий³, О.В. Шубравська⁴ та ін. Досить докладно вченими розроблені питання багатоваріантного функціонального характеру сільського господарства, необхідності й сутності збалансованого розвитку економіки, соціальної сфери та екології в інтересах сталого розвитку сільських територій. Також закладено теоретичні основи розвитку інновацій-

ного підприємництва в агропромисловому виробництві. Але широта й складність поставленої проблеми вимагають продовження наукового пошуку, подальшої конкретизації набутих знань.

Мета статті – розкрити інноваційний аспект перетворень аграрного виробництва, який нині є одним із найбільш пріоритетних і недостатньо вивчених. У ракурсі обраного напрямку поставлено мету: визначити функціональні особливості аграрної сфери з огляду на актуальні проблеми розвитку суспільного виробництва, а також показати вплив науково – інноваційної діяльності на їх розв'язання. На цій основі обґрунтовано сучасний статус аграрного виробництва.

Традиційно найважливішими функціями виробничої системи вважалися продуктивна, організаційно – економічна, соціальна. Виробнича система завжди була орієнтована насамперед на одержання кінцевого результату у вигляді продукту чи послуги, що призначалися для споживання. Суспільство було зацікавлене в одержанні відповідного результату при мінімальних витратах, отже, прагнуло до підвищення ефективності виробництва.

У сучасних умовах виробнича система суспільства стикається з низкою нових проблем, на які раніше звертали недостатню увагу. Сучасні масштаби й динамізм суспільного виробництва висунули на перший план питання достатності ресурсозабезпечення, розширення можливостей існуючої ресурсної бази виробництва, постійного технологічного оновлення виробничих процесів, адаптації виробничої системи суспільства до природного навколишнього середовища. Нині вирішити ці питання можна лише за допомогою науково – інноваційної

¹ Зубець М.В. Інноваційно-випереджувальна модель якісно нового розвитку агропромислового виробництва / М.В. Зубець, П.Т. Саблук, С.О. Тивончук // Економіка АПК. – 2008. – №12. – С. 3-8.

² Прокопа І.В. Формування передумов багатофункціонального розвитку села: інвестиційний аспект / І.В. Прокопа // Економіка і прогнозування. – 2009. – №2. – С. 71-82.

³ Лісовий А.В. Сталий розвиток сільських територій: виникнення, сутність, принципи / А.В. Лісовий // Економіка АПК. – 2007. – №4. – С. 140-145.

⁴ Шубравська О.В. Сталий розвиток агропродовольчої системи України / О.В. Шубравська. – К.: Ін-т економіки НАН України, 2002. – 204 с.

діяльності, здатної кардинально змінити не тільки зміст і результати виробничих процесів, але й умови існування суспільства.

Й індустріальний, і аграрний сектори за визначених обставин повинні брати на себе не тільки виконання традиційних функцій, на які вказувалося раніше, але й вважати пріоритетними такі функції, як ресурсозберігаюча, екологічна, ресурсопро-дукуюча.

Розглянемо особливості реалізації цих функцій в аграрній сфері, зосереджуючи увагу на можливостях сучасних інновацій-них перетворень.

Ресурсозберігаюча функція набуває особ-ливої актуальності заради збереження та відтворення основного засобу виробництва у сільському господарстві — землі. Нині в Україні погіршується якість ґрунтів, зростає кількість малопродуктивних і деградованих сільськогосподарських угідь. Їхня частка вже сягнула 16%. Площа деградованих ґрун-тів щорічно зростає на 80 тис. га; 32,8% орних земель зазнали водної, а 54,2% — віт-рової ерозії. Щорічні втрати ґрунту в Украї-ні становлять приблизно 600 млн т, з них — втрати гумусу — 20 млн т¹.

Основними причинами занедбаності сіль-ськогосподарських угідь вчені вважають значну розораність земель, відмову від ґрун-тозахисних сівозмін, зменшення викорис-тання добрив. Також вказується на викрив-лення у структурі посівів сільськогосподар-ських культур, спричинені кон'юнктурним попитом на найбільш прибуткові види сіль-ськогосподарської продукції, що пропону-ються на експорт. Крім цього з'ясовано, що індустріалізація та хіміко — технологічна ін-тенсифікація сільського господарства, пов'язані із впровадженням інтенсивних технологій у попередній період, також нега-тивно позначилися як на системі землеробс-тва, так і на стані довкілля. Наслідком вико-ристання важкої вузькоопераційної техніки стала поява незворотних пластичних дефор-мацій у ґрунті, що суттєво погіршило його родючість. Надмірна хімізація, значне за-бруднення землі пестицидами, гербіцидами і іншими хімічними речовинами призвели

до виробництва екологічно небезпечної сільськогосподарської продукції.

У сучасних умовах, намагаючись зберегти і відтворити земельні ресурси, аграрії вдаються до використання інноваційних технологій обробітку ґрунтів, здатних поєд-нати підвищення ефективності виробництва з ощадливим використанням сільськогоспо-дарських угідь. Ці технології також сприя-ють відновленню рівноваги між елементами агроecosystem і забезпеченню адаптивності індустріальних форм сільськогосподарсько-го виробництва до вимог відновлення на-вколишнього природного середовища.

Нині сільському господарству наука про-понує різні варіанти ощадливого обробітку ґрунту, серед яких безпліцевий, поверхне-вий і нульовий. Особливий інтерес викликає ресурсозберігаюча технологія нульового об-робітку ґрунту — No-till, яку починають за-стосовувати і в Україні. Вітчизняних земле-робів приваблюють такі переваги цієї тех-нології, як безпосередній висів у ґрунт через рослину масу, накопичення вологи у землі, створення умов для збереження ґрунтової мікрофлори, необхідної для розкладання ор-ганічних і мінеральних речовин, що потрібні для розвитку рослин².

На думку вчених, основою ресурсозбері-гаючих та ґрунтозахисних технологій у зем-леробстві мають бути науково обґрунтовані сівозміни з відповідним використанням су-часної сільськогосподарської техніки й сис-тем обробітку ґрунту в сівозміні. Таке поєд-нання дає змогу здійснити захист ґрунтів, відновити їхню родючість, а також досягти зменшення енерго-, трудо- і матеріаловитрат із розрахунку на одиницю продукції. Досвід показує, що застосування даного способу обробітку ґрунту дає такі результати: зми-вання ґрунтів зменшується у 9-10 разів; вміст гумусу у них зростає; продуктивність агроценозів підвищується не менше, ніж на 2-5 ц корм. од. з 1 га. Застосування проти-ерозійного комплексу машин скорочує за-трати праці в 1,3-1,5 раза й забезпечує еко-номію пального не менше 16 кг/га³.

² Див.: Жолобецький Г. Стівідсотковий No-till — вигрaш у будь-якому разі / Г. Жолобецький // Пропозиція. — 2008. — №6. — С.32-34.

³ Моисеев А. Объекты интеллектуальной собственности в техноло-гиях зернопроизводства / А. Моисеев // АПК: экономика, управле-ние. — 2008. — №4. — С.65.

¹ Россоха В.В. Економічний потенціал землі та проблеми його використання в ринкових умовах господарювання / В.В. Россоха // Вісник АПК. — 2009. — №3. — С.109.

Заради зниження капіталомісткості виробництва сільськогосподарської продукції в умовах використання ґрунтозахисних сівозмін потрібно перейти до застосування багатоперіодичної сільськогосподарської техніки. На жаль, вітчизняна техніка поки що є переважно вузькоопераційною. Її технічна надійність не відповідає нормативам і постійно знижується внаслідок надмірного терміну використання. У нас не відпрацьована взаємоузгодженість машин у комплексах, низька ефективність їх використання.

Науковці доводять, що застосування широкозахватних універсальних машин та знарядь для обробки ґрунту, сівби, догляду за посівами переважно на базі енергонасичених тракторів й інших енергосередств дало б змогу суттєво скоротити їхню кількість. У зв'язку з цим набуває актуальності проблема оптимізації машинно-тракторного парку. Її розв'язання вимагає обчислення технологічної потреби у сільськогосподарській техніці, виходячи з її техніко – технологічних характеристик, економічних можливостей і структури посівних площ. Розрахунки показують, що оптимізація машинно – тракторного парку дає можливість зменшити витрати на придбання технічних засобів на 18 – 20% і знизити собівартість продукції рослинництва на 15 – 20%¹.

Зважаючи на необхідність досягнення відповідного технічного забезпечення сільськогосподарства, слід також вказати на важливість переходу до ландшафтної – екологічної системи землеробства. Така система сприятиме здійсненню контурної організації території, відновленню рівноваги агро-екосистем, досягненню належного узгодження ґрунто- і вологозберігаючих прийомів обробки ґрунту. Саме вона відповідає вимогам ресурсозберігаючої інтенсифікації рослинництва.

Екологічна спрямованість розвитку аграрного виробництва — один із найважливіших напрямів наукових досліджень вчених – аграріїв. Актуальність його розробки обумовлюється потребою усунення зворотного техногенного впливу природного середовища на агропродовольчу сферу, суттєво мо-

дифіковану в результаті її індустріалізації в умовах НТР. У зв'язку з цим однією з найважливіших стає проблема подолання наслідків хіміко – техногенного шляху інтенсифікації сільського господарства.

На противагу хімічно небезпечному сільськогосподарському виробництву у багатьох країнах світу набуло поширення органічне сільське господарство, метою якого є виробництво екологічно чистої продукції та яке виключає застосування хімічних засобів при вирощуванні рослин і тварин. Отже, в даному випадку використовується лише природний біологічний потенціал живих організмів та не допускається застосування синтетичних добрив, консервантів кормів, регуляторів росту, пестицидів, антибіотиків тощо.

Нині органічне сільське господарство розвивається більше ніж у 120 країнах світу. Воно превалює у країнах Західної Європи, США, Австралії й Японії. Загальна площа сільськогосподарських угідь, де поширене органічне сільське господарство, становить 31 млн га. Найбільша кількість їх в Австралії (12 млн га), в Китаї (3,5 млн га), Аргентині (2,8 млн га)².

Світовий досвід розвитку органічного сільськогосподарства показує, що воно не може забезпечити постійного нарощування обсягів випуску сільськогосподарської продукції як за умов індустріальних технологій, але гарантує якісне виробництво продовольства на певному стабілізаційному рівні й потребує постійного інноваційного оновлення методів виробництва заради відвернення потенційної стагнації, до якої веде сталий обсяг наявних ресурсів.

Органічне сільське господарство поступово набуває поширення і в Україні. У 2004 році за стандартами Міжнародної федерації органічного землеробства в нашій країні було сертифіковано 69 підприємств із загальною площею під органічним сільськогосподарським виробництвом близько 240 тис. га. За цим показником Україна посіла 16 місце в світі серед 100 країн світу. Досвід вітчизняних підприємств показує, що виробництво екологічно чистої продукції з використанням ґрунтозахисних технологій вимагає

¹ Кононенко М.П. Техніко – технологічні напрями підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва / М.П. Кононенко // Економіка АПК. — 2008. — №8. — С.68.

² Мазурова А. Развитие органического сельского хозяйства / А. Мазурова // Международный сельскохозяйственный журнал. — 2008. — №3. — С.54.

втричі менше часу на обробіток ґрунту, у 2-3 рази менше пального, але дає змогу підвищити врожайність сільськогосподарських культур в 1,5-2 рази¹.

На жаль, перехід до органічного землеробства в Україні здійснюється дуже повільно, що обумовлено відповідними причинами. Серед них: відсутність законодавчого визнання органічного сільського господарства, невідпрацьована система реєстрації підприємств, що займаються органічним землеробством, переважна орієнтація на експорт при виробництві певних видів продовольства, недостатня обґрунтованість стандартів органічної продукції, не обов'язковість її маркування, відсутність державної підтримки розвитку органічного сільського господарства тощо. Подолання всіх цих негативних явищ має стати прерогативою держави у найближчий час.

Ресурсопродуюча функція, породжена потребами сучасного виробництва в умовах нестачі традиційних ресурсів, набуває у сільському господарстві особливого значення. Саме аграрний сектор, маючи справу з живими організмами, найбільшою мірою відчуває на собі специфіку біологізації виробництва. Активне використання біологічних процесів, розвиток біотехнології й генної інженерії, досягнення в селекції, генетиці та мікробіології вже сьогодні дали змогу вченим зробити висновок про появу ознак біотехнічної революції².

Якщо промислові революції у свій час дали поштовх для формування й розвитку великого машинного (а згодом і автоматизованого) виробництва на основі створення та подальшого удосконалення механічних знарядь праці, то сучасна біотехнічна революція здатна суттєво змінити зміст виробничих процесів у багатьох галузях на основі створення живих знарядь праці, якими є запрограмовані живі організми. Крім того, завдяки сучасним біотехнологіям можна кардинально перетворити сировинну базу виробницт-

ва, забезпечивши перехід від споживання традиційних видів сировини до продукування нових видів на біотехнічному рівні. Складність біотехнологій і різноманітність використання обумовили їх включення до шостого (найвищого) технологічного укладу у секторі високих технологій.

Нині біопрепарати, одержані за допомогою біотехнологій, знаходять широке застосування в медицині, в легкій промисловості, металургії, нафтогазовій промисловості. Вражають можливості їх використання у сільському господарстві. Так, завдяки мікробіологічному синтезу було одержано кормовий білок, багатий на амінокислоти. Цей білок є продуктом гідролізу відходів деревини, вуглеводнів нафти, а останнім часом його ще одержують з природного газу і спиртів, що виробляються з газу. Практично одна тонна кормового білка дає змогу зекономити у тваринництві десятки тонн зернового корму.

За допомогою інженерної ензимології, яка є перспективним напрямом біотехнології, одержано відповідні ферменти та їхні комплекси, які нині використовуються для переробки сільськогосподарських, харчових і побутових відходів. Отже, таким чином створюються умови для розвитку безвідхідного виробництва.

У рослинництві завдяки науковим досягненням клітинної інженерії вдалося започаткувати метод відновлення рослин на основі використання лише однієї соматичної клітини. Цей метод дав можливість копіювати (клонувати) окрему рослину у великій кількості екземплярів. Таким чином був розроблений спосіб швидкого розмноження капусти, цибулі, часнику, томатів. Його переваги почали використовувати в селекції та сортонасінництві цих культур. Завдяки селекційно-генетичним дослідженням з'явилася можливість виведення нових сортів рослин з підвищеними продуктивними властивостями, із значною стійкістю до хвороб, шкідників, несприятливих кліматичних умов.

Широкого застосування також набув біологічний метод боротьби із шкідниками рослин. Його сутність полягає у використанні ентомофагів (природних ворогів шкідників) і мікроорганізмів, які розмножуються в штучних умовах, а потім розповсюджуються

¹ Шубравська О. Ринок органічної продукції та перспективи його розвитку в Україні / О. Шубравська // Економіка України. — 2008. — №1. — С.54-55.

² Лайко П.А. Інформаційне забезпечення формування і функціонування ринку науково-технічної продукції як невід'ємна складова інноваційної діяльності / П.А. Лайко, М.Ф. Бабієнко, М.М. Куласць, П.М. Музика, О.Д. Витвицька, Г.П. Лайко, С.А. Бузовський, В.А. Скрипниченко // Економіка АПК. — 2008. — №7. — С.99.

на відповідній території чи використовуються у вигляді біопрепаратів. Завдяки біотехнологіям одержано нові вакцини, потрібні для профілактики інфекційних захворювань у тварин. Бактеріальні препарати застосовують для збереження соковитих кормів і сінажу, для дезінфекції приміщень, де утримується худоба чи птиця.

Підкреслюючи перспективні можливості біотехнологій у сільському господарстві, не слід забувати про обережність при їх використанні. Параметри модифікації живих організмів (зокрема мікроорганізмів) наперед не можуть бути чітко визначені. Тому наслідки такої мутації практично непередбачувані. Перехід до промислового використання біотехнологій у великих масштабах не підлягає надійному контролю. Наперед невідомі аспекти взаємодії модифікованих живих організмів із навколишнім природним середовищем. Виробництво генетично модифікованих продуктів теж потребує певної обережності заради усунення небезпеки для здоров'я людей.

У сучасних умовах біологізація виробництва значно впливає на розвиток енергетики. Важливим напрямом біотехнологій стала біоенергетика, яка надає великі можливості для розв'язання таких глобальних проблем, як сировинна та енергетична.

Завдяки біоенергетиці нині вже можна долати бар'єри енергетичного забезпечення, пов'язані з поступовим вичерпанням традиційних видів палива: нафти, газу, вугілля. Біоенергетика дає змогу створити різні види біологічного палива на основі переробки біомаси, до якої належать окремі види рослинницької продукції, відходи рослинного й тваринного походження, тверді побутові відходи з переважанням органічних речовин. Основними видами біологічного палива нині вважаються біодизель, біоетанол, біометанол, біогаз, біоводень. Біопалива належать до відновлюваних джерел енергії, їх можна застосовувати як у чистому вигляді, так і у вигляді домішок до викопних видів палива. Використання відновлюваних видів палива дасть змогу багатьом країнам, у тому числі й Україні, послабити залежність від імпорту енергоносіїв, гарантувати енергетичну безпеку країн, розв'язати проблему екологічного захисту довкілля.

З огляду на переваги відновлюваної енергетики у країнах ЄС із 1997 року розпочато реалізацію спеціальної програми «White Paper». Мета її виконання — значне збільшення частки біопалив у структурі паливно – енергетичного комплексу. Передбачається, що з 1997 року по 2010 рік частка відновлюваних джерел енергії у валовому споживанні подвоїться: з 5,4 до 12,0%. Щоб досягти такого показника, треба довести загальний обсяг використання біомаси у 2010 році до 130 млн т нафтового еквівалента¹. Нині Німеччина — європейський лідер із виробництва дизпалива з ріпаку, а США — найпотужніший у світі виробник біоетанолу з кукурудзи.

Для оцінки сільськогосподарських культур щодо ефективного виробництва біопалива у світі використовують два показники: кількість палива, що виробляється з одиниці земельної площі; коефіцієнт енергетичної ефективності, який характеризує чистий вихід енергії після вирахування енергетичних витрат на виробництво самої культури й одержання палива.

Найвищий рівень першого показника спостерігається у Франції (5,3 т з 1 га цукрових буряків), Бразилії (5 т з 1 га цукрової тростини), США (2,6 т з 1 га кукурудзи). Щодо другого показника, то він найкращий у Бразилії. Тут на одиницю енергії, витраченої на виробництво цукрової тростини, одержують додатково 8 одиниць енергії².

На думку вчених, великі перспективи має виробництво і використання біогазу, який одержують при переробці відходів тваринництва та побутових відходів. Його виробництво забезпечує утилізацію відходів, поліпшує санітарно – гігієнічний стан територій, обмежує неконтрольовані викиди метану й вуглекислого газу в атмосферу. Біогаз зручно використовувати для виробництва теплової енергії, адже його можна транспортувати на відстань. Про ефективність застосування біогазу свідчать такі цифри: типовий біореактор об'ємом 6 м³ на фермі з 15-20 головами великої рогатої худоби здатний

¹ Калетник Г.М. Розвиток ринку біопалива в Європі / Г.М. Калетник // Економіка АПК. — 2008. — №9. — С.100.

² Черняков Б. Новая роль аграрного сектора в современном мире / Б. Черняков // АПК: экономика, управление. — 2007. — №12. — С.63.

виробляти за день 24 м³ біогазу, що еквівалентно 48 кВт-год електроенергії, або ж 17 кг мазуту¹. Поява підприємств з виробництва біоустановок сприятиме й розв'язанню проблем соціального характеру, зокрема, зайнятості, тому що ці підприємства гарантують нові робочі місця, отже, скорочують безробіття.

Україна як енергетично залежна країна також заінтересована у виробництві біологічних видів палива. З метою його налагодження Кабінет Міністрів України у грудні 2006 року затвердив Програму розвитку виробництва дизельного біопалива на 2007-2010 роки². Виконання цієї Програми пов'язується з розвитком ріпаківництва. Передбачається збільшення площ посівів ріпаку до 10% загальної площі ріллі із щорічним обсягом виробництва ріпаку близько 7,5 млн т; 75% вирощеного врожаю використовуватиметься на виробництво біодизеля. Загальний обсяг виробництва дизельного біопалива в нашій країні буде доведено до 623 тис. т на рік. Це дасть змогу зменшити імпорт нафти на 1,88 млн т і скоротити витрати фінансових ресурсів приблизно на 40,4 млрд грн. Додаткові податкові надходження до державного і місцевих бюджетів зростуть на 0,53 млрд грн. Планується будівництво 20 біопаливних заводів різної індивідуальної потужності (від 5 до 100 тис. т біопалива на рік). Збільшення виробництва ріпаку супроводжуватиметься спорудженням нових елеваторних установок, агротехнічних компле-

ксів тощо. В результаті цього буде створено додатково 4,8 тис. робочих місць.

Виконання Програми стане можливим за умов належного фінансування, проведення науково – дослідних робіт та апробації дизельного біопалива, освоєння зарубіжного досвіду з використання новітніх технологій його виробництва, розробки техніко – економічного обґрунтування територіального розміщення потужностей з виробництва біодизеля тощо.

Отже, зважаючи на розглянуті інноваційні пріоритети аграрного виробництва, можна стверджувати, що нині сільське господарство перетворюється на стратегічну галузь у народногосподарському комплексі країни. Його стратегічний характер визначають:

інноваційне відновлення і розширення ресурсної бази виробництва;

поширення переваг біологізації виробництва на інші галузі економіки;

створення умов для розв'язання проблеми енергетичного забезпечення країни;

формування замкненої (безвідходної) системи виробництва з постійним удосконаленням технологічних процесів;

гарантування продовольчої й техногенної безпеки суспільства;

поліпшення показників економічного і соціального розвитку країни на основі гармонічної взаємодії усіх складових виробничої системи.

Визначено інноваційні пріоритети розвитку аграрного виробництва. Розглянуто можливості використання інноваційних технологій для підвищення родючості ґрунтів, виробництва нових видів сировини і біологічних видів палива, виробництва екологічно чистої продукції, охорони довкілля. Зроблено висновок про перетворення сільського господарства на стратегічну галузь економіки в умовах інноваційного розвитку.

Определены инновационные приоритеты развития аграрного производства. Рассмотрены возможности использования инновационных технологий для повышения плодородия почв, производства новых видов сырья и биологических видов топлива, производства экологически чистой продукции, охраны окружающей среды. Сделан вывод о превращении сельского хозяйства в стратегическую отрасль экономики в условиях инновационного развития.

Innovative priorities of development of agrarian production are determined. In this connection the possibilities of using the innovative technologies for rising the soil fertility, producing new types of raw material and biological types of fuel, production ecologically clean products, the production of the environment were considered. On the basis of research it is possible to come to the conclusion about converting agriculture into a strategic industry of economy in the conditions of innovative development.

*

¹ Козин С. Перспективи використання біопалива в економіці АПК / С. Козин // АПК: економіка, управління. — 2007. — №12. — С.69.

² Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку виробництва дизельного біопалива» від 22 грудня 2006 року № 1774. — <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

ЕКОНОМІКА АПК

Міжнародний науково-виробничий журнал

Колектив редакції журналу
нагороджено
Почесною грамотою
Кабінету Міністрів України

12'2009 (182)

ЗМІСТ

❖ Аграрні відносини: стан та перспективи розвитку

<i>Саблук П.Т., Месель-Веселяк В.Я., Федоров М.М.</i> Аграрна реформа в Україні (здобутки, проблеми і шляхи їх вирішення).....	3
<i>Ковальчук Т.М.</i> Аналіз як функція управління: теорія та методологія.....	14
<i>Підлісецький Г.М., Могилова М.М.</i> Підвищення рівня фондооснащеності аграрного виробництва як основа зростання його ефективності	21
<i>Білоусько Я.К., Лузан Ю.Я., Товстоноят В.Л.</i> Техніко- технологічне забезпечення сільського господарства	29
<i>Рибалко С.В., Танклевська Н.С.</i> Купівля-продаж землі як фактор розвитку аграрного виробництва	34
<i>Міненко М.А.</i> Правове забезпечення ефективної діяльності фахових об'єднань в Україні	36
<i>Курило Л.І.</i> До питання оцінки інтелектуального капіталу в аграрній сфері	42
<i>Бражесвська Г.М.</i> Техніко-технологічне забезпечення виробництва продукції рослинництва	49
<i>Яворова Г.В.</i> Виробництво насіння ріпаку і продуктів його переробки.....	53

❖ Фінанси та фінансова інфраструктура

<i>Марчук Л.П.</i> Формування інноваційних можливостей аграрного виробництва	58
<i>Хвесик Ю.М.</i> Оцінка ефективності інвестицій в АПК у регіональних господарських системах	64
<i>Кожем'якіна М.Ю.</i> Інвестиційне забезпечення як основа розвитку аграрної економіки України	68
<i>Борейко І.П.</i> Оцінка інвестиційної діяльності підприємств аграрного сектору економіки	74
<i>Тимошенко О.О.</i> Формування системи показників виміру фінансової безпеки агроформувань.....	80

❖ Формування і розвиток аграрного ринку

<i>Голомша Н.Є.</i> Конкурентоспроможність зернових на аграрному ринку	83
---	----

Журнал видається
Товариством
з обмеженою
відповідальністю
"Редакція міжнародного
науково-виробничого
журналу "Економіка АПК"
Засновники товариства:
• Національний науковий
центр "Інститут аграрної
економіки" (ННЦ "ІАЕ")
• Луганський національний
аграрний університет (ЛНАУ)
• Миколаївський
державний аграрний
університет (МДАУ)
• Сумський національний
аграрний університет (СНАУ)

Свідоцтво про реєстрацію
КВ №15445-4017р
від 09.07.2009 р.

Журнал засновано у 1994 році
за участю Міністерства аграрної
політики України, Інституту
аграрної економіки УААН,
Компанії «Брати Карич»

Адреса редакції:
03680, Київ,
вул. Героїв Оборони, 10
Телефони: (044) 527-86-73,
259-73-86, 258-34-71
E-mail: krysalny@iae.com.ua

Редакційна рада:

- САБЛУК П.Т.** (д.е.н., проф., акад. УААН, ННЦ "ІАЕ", *головний редактор*)
- ТКАЧЕНКО В.Г.** (д.е.н., проф., чл.-кор. УААН, ЛНАУ)
- ШЕБАНІН В.С.** (д.т.н., проф., чл.-кор. УААН, МДАУ)
- МИХАЙЛОВА Л.І.** (д.е.н., проф., СНАУ)
- ШПИКУЛЯК О.Г.** (к.е.н., ННЦ "ІАЕ", *заступник головного редактора*)

Редакційна колегія:

- БОЙКО В.І.** (д.е.н., проф., ННЦ "ІАЕ")
- БУЛАВКА О.Г.** (к.е.н., ННЦ "ІАЕ")
- ДЕМ'ЯНЕНКО М.Я.** (д.е.н., проф., акад. УААН, ННЦ "ІАЕ")
- МАЛІК М.Й.** (д.е.н., проф., акад. УААН, ННЦ "ІАЕ")
- ПІДЛІСЕЦЬКИЙ Г.М.** (д.е.н., проф., чл.-кор. УААН, ННЦ "ІАЕ")
- ФЕДОРОВ М.М.** (д.е.н., проф., ННЦ "ІАЕ")
- ШПИЧАК О.М.** (д.е.н., проф., акад. НУБіП України)
- ЮРЧИШИН В.В.** (д.е.н., проф., акад. УААН, ННЦ "ІАЕ")

Редактори:

- І. ОРЖЕХІВСЬКА**
Л. ТКАЧ

Комп'ютерна верстка:

О. ВОЗНЮК

© "Економіка АПК", 2009

Віддруковано на техніці, придбаній у ТОВ "Астекс Груп"
Тел. (044) 223-15-37, 592-45-57.
E-mail: asteksgroup@ukr.net
Web: www.ator.com.ua
м. Київ, вул Героїв Оборони, 8, оф. 21

Підписано до друку 1.12.2009.
Формат 70x108/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 12,4.
Тираж 750 прим.
Зам. № 188.

Видання та друк –
Національний науковий центр
"Інститут аграрної економіки"
03680, м. Київ,
вул. Героїв Оборони, 10.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2065 від 18.01.2005 р.

Гапоненко Т.М. Міжнародний досвід впровадження систем управління якістю продовольчої продукції 88

Глібов Р.В. Чинники формування та функціонування ринку продовольчої продукції 92

❖ Соціально-економічна перебудова села

Дієсперов В.С. Історична доля українського селянства 96

Онисько С.М., Шматковська Т.О. Соціально-економічні умови функціонування особистих селянських господарств 104

Павлов О.І. Формування системи управління розвитком сільських територій 109

Коваленко В.І. Сутність соціальної діяльності аграрних підприємств 115

Кіях О.О. Матеріальне стимулювання як фактор підвищення продуктивності праці 120

Удовиченко С.М. Проблеми зміцнення наукового потенціалу в аграрній сфері 123

❖ Економіка агропромислового виробництва зарубіжних країн: досвід, проблеми

Власов В.І. Оцінка нерівномірності розвитку регіонів планети 128

Кобута І.В. Політика державної підтримки сільського господарства країн-членів СОТ 132

Тивончук Я.О. Механізм формування попиту і пропозиції на ринку молока та молокопродуктів у Франції 136

❖ Досвід господарювання в аграрній сфері

Супрун О.М. Ефективне господарювання в умовах економічної кризи 142

❖ Наукове життя

Резолюція Всероссийской научно-практической конференции «Миссия российского крестьянства в формировании социального государства» 147

Милосердов В.В. Крестьянство России: от реформы 1861 года до наших дней 149

Трафимов А.Г. Труд и быт крестьян в ЗАО «Племенной завод «Ручьи»» 156

❖ У наукових установах і навчальних закладах

Беленкова М.І., Олійник О.В., Ульяновченко О.В., Шиян В.Й. 80 років розвитку економічної освіти і науки в Харківському національному аграрному університеті імені В.В. Докучаєва 159

Мостенська Т.Л. Ефективність науки підвищується, якщо працювати спільно 166

❖ Критика і бібліографія

Малік М.Й. Проблеми глобалізації і продовольча безпека 169

❖ Зміст журналу за 2009 рік 172